

ŽALM 145

Kázání ze soboty 1.2.2020 – br. Jiří Beneš

Ž 145 se nazývá „halelování pro Davida“, nebo obecně „Davidův chvalozpěv“, či „Oslavná píseň“ o Hospodinově „věčné říši“ (Heger), nebo „Hospodinovy vlastnosti“ (Hejčl). Je to monotematická (jako v Ž 23), euforická modlitba žalmisty fascinovaného (opojeného, uchváceného) Bohem přerušovaná žalmistovým vyznáním víry (145,3.9.14.17-21), resp. modlitba, která v závěru do vyznání víry přechází (145,17-21; podobně Ž 23,6. 97,11). Jinými slovy: v Ž 145 je veškerá žalmistova pozornost maximálně soustředěna na Boha – pouze Bůh je předmětem a těžištěm žalmistova sdělení. O ničem a nikom jiném žalmista nemluví – myslí jen na Boha. Ž 145 „výmluvně a dopodrobna zpravuje“ o tom, „že všemohoucí Bůh, král světa, k němuž jsme se pozvedli po jednotlivých stupních modlitby, je také tím, kdo všem lidským bytostem zajišťuje živobytí, je Prozřetelností plnou lásky a spravedlnosti, jež je každému z nás nablízku uprostřed těžkostí a starostí všedního dne“. Ž 145 „především zdůrazňuje dobrodiní Prozřetelnosti vůči každému jednotlivci“ (MUNK: Svět modliteb, 225).

Ž 145 popisuje bohoslužbu, jak aktuální, tak budoucí, její vznik a podobu uctívání Boha. To jej činí unikátním textem. Bohoslužba se projevuje zvláštní řečí o Bohu a k Bohu. Jejímí aktéry je trojice účastníků: (a) komunita Božího lidu; (b) Bůh, přítomný zde svým výrokem v 145,8, který patrně uctívání Boha spustil a řídí (formuje); (c) žalmista, který střídavě mluví k Bohu a k lidem.

Tento potenciál Ž 145, navíc umocněný halelováním, je zohledňován v židovské ústní tradici a nachází svůj výraz v synagogální liturgii: „naši moudří přisoudili tomuto žalmu natolik výlučné postavení, že nařídili, aby byl čten třikrát denně“. Podle Zoharu je to proto, že Ž 145 je modlitba u jídla („o pokrm“), kterou „vyjadřujeme vděčnost Stvořiteli za jeho vždy otevřenou ruku“. Talmud (Berachot 4b) to popisuje pomocí apofthegmata: „každý, kdo opakuje t-hilá l-david“ (Ž 145) „třikrát denně, si může být jist, že je synem přicházejícího věku“ (hebr. ólam habá) nejen proto, že jde o „kurs abecedy“ a nejen proto, že „oslavuje Boží péči o stvoření“ (Delitzsch). Z toho pak vychází rabin Munk, když říká: „Kdokoli pronáší tento žalm třikrát denně, má podíl na světě příštím, protože (žalm) je uspořádán v abecedním pořádku a kvůli slovům 'svou ruku otvíráš a sytíš vše, co ze tvé vůle žije'. ... Proto kdokoli, kdo třikrát denně pronáší tento žalm a uvědomí si jeho obsah, je na cestě k věčnému životu. Neboť 'trojí opakování každý den vede k tomu, že časem v nás tyto myšlenky a vyznání pevně utkví' (Abudraham)“ (Munk 93). V židovském prostředí není žalmistova řeč jen pozorována, sledována, vyslechnuta. Věřící člověk na ní reaguje a připojuje se k ní. Nechává se strhnout a spolu se žalmistou říká „každý den ti budu zehnat, navěky a věčně tvé jméno opěvovat“ (145,2; Munk). Ale nejen říká, nýbrž skutečně „každý den“ Bohu „zěhná, navěky a věčně“ jeho „jméno opěvuje“. Ž 145 tak představuje program pro uživatele žalmu.

Ž 145 má několik výrazných rysů, které jej činí výjimečným textem a jedním z nich je akrostychické uspořádání, jímž je zdůrazněna poetičnost, přehledné uspořádání, pevná struktura (řád) a kontinuita sdělení. „Abecedním pořádkem je vyjádřeno přání, aby se písmena ve své úplnosti spojila v jediný hymnus, v němž všemi odstíny našeho hlasu zazní jako v nádherné symfonii oslava Boha“ (Munk 93).

Ilustrace Hospodinovy péče, která je základem oslavy Boha (bohoslužby), je velmi výrazně formulována ve sloce ajin: „Oči všech se k tobě upínají a ty jim dááš pokrm včas“ (145,15; Munk). Bůh reaguje a vychází vstříc (investuje) – naplňuje potřeby, komunikuje a to s celým svým stvořením: „oči všech“ totiž nejsou jen „oči“ lidí. Zde výpověď o univerzalitě

Hospodinovy vlády opouští svět lidí. Proto není třeba, aby mluvili, aby se něčeho dožadovali slovy: s Bohem mluví jejich „oči“, které „nadějně vzhlížejí“.

Co konkrétně dělá Bůh, jak vypadá dávání „pokrmu“, je uvedeno ve sloce pe: „Svou ruku otevíráš a sytíš vše, co ze tvé vůle žije“ (145,16; Munk). Výpověď sloky pe je vícevrstevnatá: „napájíš přízni všechno živoucí“ (ČSP), „podle své vůle sytíš vše, co žije“ (ČEP), „sytíš každého tvora po libosti jeho“ (Fischl). Boží vůle je sytit a Bůh sytí tak, jak chce (ČEP), Bůh sytí každého (ČEP, Fischl), tvor je nasycen Boží přízní (ta je potravou; ČSP), Bůh sytí jen někoho – toho, kdo „ze tvé vůle žije“ (Munk). Podobně „nasycuješ vše živé zalíbením“. Sloka pe proto „představuje hlavní téma tohoto žalmu, neboť uvedená slova vyjadřují podstatu učení o Boží prozřetelnosti, zároveň kolektivní i individuální“. Jinými slovy: takto Bůh vládne jako král, takovou podobu má „kralování jeho“ (145,11-13).

Ve sloce qof (145,18) je vyznání víry: „Věčný je každému, kdo jej volá, blízký, všem, kteří ho doopravdy volají“ (Munk), „blízký je Bůh všem, kdo ho vyzývají, kdo opravdu vyzývají ho“ (Fischl). Znovu, tj. opakovaně zde přichází ke slovu důraz na univerzalitu Hospodinova působení: dvakrát je v tomto vyznání víry zmíněno, že řeč je o „všech volajících jej“.

A toto povzbuzení pokračuje i dále: „Vůli těch, kdo se ho bojí, činí, slyší jejich křik a zachrání“ (Munk), „touhu těch, kdo se ho bojí, naplňuje, slyší jejich volání o pomoc a zachraňuje je“ (145,19; ČSP), „přání těch, kteří se ho bojí, vyplňuje, a jejich křik slyší a pomáhá jim“ (Sedláček). Současně je odtud slyšet, na jaké další jednání svého lidu Bůh reaguje: na bázeň, na volání o pomoc.

Žalmista začínal přáním: „chci halelovat jméno tvé navěky a navždy“ (145,2) a na konci své řeči oznamuje: „halelování Hospodinovo (Hospodina) mluví ústa moje“ (145,21). To znamená, že se mu podařilo realizovat, co si přál. Žalmista začínal přáním: „chci žehnat jméno tvé navěky a navždy“ (145,1) a na konci své řeči oznamuje, že již není sám – připojili se k němu všichni ostatní (celé stvoření): „žehná každé tělo jméno svatosti tvé navěky a navždy“ (145,21). Během toho, co žalmista pronášel slova Ž 145, se odehrály dvě věci: něco se stalo se žalmistou a něco s jeho okolím. To dokládá mimořádný význam Ž 145. A tím, že žalmista v závěru opakuje pět slov („navěky a navždy, jméno, žehnat“ a podstatné jméno „halelování“), dává najevo, že je konzistentní. Připomíná svůj v úvodu formulovaný program a potvrzuje, že se jeho úmysly nezměnily. Ba touto duplikací své záměry ještě umocňuje. Pětici slov, jimiž svou řeč rámuje, sděluje, že jeho program je nosný a trvalý.

Všechno, co v Ž 145 žalmista o Bohu říká, je založeno na Hospodinově výroku z 2 Moj 34,6-7, který v Ž 145,8 cituje. Žalmista nás tak žalmem 145 učí brát Hospodinova vážně, nebát se z nich vyvozovat důsledky a spoléhat se na to, co Hospodin řekne. A nadto má potenciál odvracet nás od naší soběstřednosti tím, že pozvedává náš pohled na Hospodina. I my tedy můžeme spolu se žalmistou uctívat Boha slovy Ž 145 – nebojme se k němu připojit.

Amen.

